

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) คือโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจประเทศไทยและมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอีกทั้งยังช่วยกระตุ้นระบบเศรษฐกิจโดยรวมภายในประเทศให้เติบโต แต่การดำเนินงานของผู้ประกอบการในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) รายใหม่ต้องฝ่าฟันอุปสรรคนานัปการ จึงมีผู้ประกอบการจำนวนไม่น้อย ต้องพบอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ ทั้งด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด และด้านสภาพคล่องทางการเงินจนในที่สุดต้องล้มเลิกกิจการไป เนื่องจากไม่สามารถแบกรับภาระที่เกิดขึ้นจากผลกระทบทางเศรษฐกิจและจากการแข่งขันที่รุนแรงในตลาดได้ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2561)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่มุ่งเน้นในการขยายเศรษฐกิจฐานรากให้มีความครอบคลุม เข้มแข็ง เป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งดำเนินควบคู่ไปกับการพัฒนาและส่งเสริมสังคมผู้ประกอบการให้เป็นผู้ประกอบการที่ผลิตได้และขายเป็น จึงได้มีหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจัดโครงการเพื่อตอบสนองนโยบายรัฐบาลด้วยการจัดกิจกรรม โครงการต่างๆ เช่น โครงการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดย SME Bank โครงการจัดแข่งขันผู้ประกอบการ Start Up Camp ที่จัดโดยกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Start Up Thailand) ซึ่งล้วนแต่เป็นโครงการที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดผู้ประกอบการรายใหม่ให้มีความพร้อมและทักษะที่จำเป็นในการประกอบการในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561, ออนไลน์)

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในภาคเหนือของประเทศไทย มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ทั้งด้านแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรมประเพณี จึงเป็นจุดเด่นที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศต่างเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อเยี่ยมชมและสัมผัสถึงกลิ่นอายของวัฒนธรรมล้านนาเป็นจำนวนมาก รายได้หลักของประชากรส่วนใหญ่นอกเหนือจากภาคเกษตรกรรมจึงมาจากภาคการท่องเที่ยวและนันทนาการเป็นหลัก โดยเฉพาะการเข้ามาของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติก่อให้เกิดธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กที่เห็นโอกาสในการจำหน่ายสินค้าและให้บริการกับตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้

แต่จากวิกฤติการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ภาครัฐมีคำสั่งปิดกิจการของสถานประกอบการเป็นการชั่วคราวตามมาตรการเร่งด่วนในการป้องกันวิกฤติการณ์จากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรคเพื่อความปลอดภัยในด้านสุขภาพของประชาชน ก่อให้เกิดความเสี่ยงหายเป็นวงกว้างให้กับธุรกิจในพื้นที่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะธุรกิจที่เกี่ยวข้องของในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและนันทนาการซึ่งเป็นภาคธุรกิจสำคัญทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ต้องปิดกิจการเป็นการชั่วคราวตามนโยบายภาครัฐ ได้แก่ ธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจสถานบันเทิง ธุรกิจท่องเที่ยวและนันทนาการ ธุรกิจสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ทำให้สูญเสียรายได้และโอกาสทางธุรกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งยังต้องประสบกับปัญหาการแบกรับต้นทุนในด้านต่าง ๆ ในการประกอบการ เช่น ค่าเช่าสถานที่ ค่าจ้างแรงงาน ค่าเสียโอกาสในการขายสินค้า ภาระหนี้สินและดอกเบี้ยเงินกู้ในกรณีที่ถูกเงินเพื่อใช้ในการพัฒนาธุรกิจ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ธุรกิจต่าง ๆ ต้องล้มเลิกกิจการไปเป็นจำนวนมาก

แต่ภายหลังจากวิกฤติการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 เริ่มคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น รัฐบาลได้ออกคำสั่งผ่อนปรนให้ภาคธุรกิจดำเนินกิจการได้ตามปกติ พบว่ามีหลายธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและนันทนาการที่สามารถปรับตัวและแสวงหากลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการระดับประคองธุรกิจให้อยู่รอดท่ามกลางสภาวะวิกฤติโรคระบาดในครั้งนี้ไปได้ แต่ก็มีธุรกิจอีกจำนวนมากที่ต้องเลิกกิจการไปจากวิกฤติในครั้งนี้ ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ที่ปฏิบัติงานสอนด้านของการประกอบการธุรกิจจึงมีความสนใจศึกษาถึงกลยุทธ์ วิธีการ และแนวทางที่ผู้ประกอบการธุรกิจเหล่านี้ใช้ในการนำพาธุรกิจของตนก้าวผ่านวิกฤติในครั้งนี้ไปได้ เพื่อสร้างองค์ความรู้และเป็นแนวทางปฏิบัติให้กับผู้ประกอบการธุรกิจทั้งขนาดกลางและขนาดเล็กที่กำลังประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ และผู้ที่กำลังจะก้าวสู่การเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในอนาคตได้นำรูปแบบกลยุทธ์และวิธีการในการเอาตัวรอดด้านการประกอบการในสภาวะวิกฤติในครั้งนี้ไปปรับใช้กับการประกอบการธุรกิจของตนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลของกลุ่มธุรกิจ ปัจจัยพื้นฐานในการประกอบธุรกิจ ปัจจัยกระทบทางธุรกิจที่เกิดขึ้น และแนวทางในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้เป็นแนวทางให้กับผู้ประกอบการในการบริหารจัดการท่ามกลางสภาวะวิกฤติเพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจและเพื่อจัดทำเป็นรายงานวิชาการเผยแพร่ให้กับผู้ที่กำลังดำเนินธุรกิจและผู้สนใจอยากเริ่มต้นธุรกิจในอนาคตต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาการวิจัย

ดำเนินการศึกษาจากผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งปิดกิจการของสถานประกอบการเป็นการชั่วคราวตามมาตรการเร่งด่วนในการป้องกันวิกฤตการณ์จากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และสามารถรอดพ้นจากวิกฤตครั้งนี้ ธุรกิจที่ทำการศึกษา ได้แก่ ธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจสถานบันเทิง ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการหรือผู้บริหารธุรกิจนั้น

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้จะทำการศึกษาจากผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งปิดกิจการของสถานประกอบการเป็นการชั่วคราวตามมาตรการเร่งด่วนในการป้องกันวิกฤตการณ์จากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และสามารถรอดพ้นจากวิกฤตครั้งนี้ โดยมุ่งเน้นศึกษาจาก 5 หมวดธุรกิจที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและนันทนาการซึ่งได้รับผลกระทบอย่างหนักจากวิกฤตในครั้งนี้ ได้แก่ ธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจสถานบันเทิง ธุรกิจท่องเที่ยวและนันทนาการ ธุรกิจสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ โดยอาศัยวิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวกโดยคัดเลือกจากผู้ประกอบการที่มีสถานที่ตั้งของธุรกิจชัดเจน มีชื่อเสียงในแวดวงธุรกิจ สะดวกในการให้ข้อมูล และด้วยระยะเวลาในการทำวิจัยมีอยู่จำกัด มีจำนวนกลุ่มธุรกิจถึง 5 หมวดที่ทำการศึกษา จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมวดธุรกิจ จำนวนหมวดละ 3 ราย รวมเป็น 15 ราย เพื่อให้ได้ผลการวิจัยครบถ้วนและทันกับระยะเวลา

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์และแนวทางในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จากผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งปิดกิจการของสถานประกอบการเป็นการชั่วคราวตามมาตรการเร่งด่วนในการป้องกันวิกฤตการณ์จากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยทำการศึกษาใน 5 หมวดธุรกิจที่ได้รับผลกระทบ ได้แก่ ธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจสถานบันเทิง ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ โดยมุ่งศึกษาปัจจัยด้านการประกอบกิจการที่ส่งผลให้ธุรกิจสามารถผ่านวิกฤตในครั้งนี้ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

1. ความสำเร็จด้านการจัดการ เป็นการศึกษาวิธีการในการบริหารจัดการ กลยุทธ์ต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อประคับประคองให้ธุรกิจสามารถอยู่รอดได้ในสภาวะวิกฤต
2. ความสำเร็จด้านการตลาดและการขาย จะทำการศึกษาถึงวิธีการและกลยุทธ์ทางการตลาดที่ผู้ประกอบการใช้ให้ธุรกิจสามารถรอดพ้นจากวิกฤตครั้งนี้ได้อย่างไร และมีรูปแบบหรือเทคนิควิธีการขายสินค้าอย่างไร

3. ความสำเร็จด้านการบริหารเงินทุน ทำการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการบริหารจัดการเงินทุนในธุรกิจและการบริหารสภาพคล่องในสภาวะวิกฤติ ว่ามีวิธีการบริหารจัดการและรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาได้อย่างไร

4. ความสำเร็จด้านการจัดการความเสี่ยงและการแก้ไขปัญหา เป็นการศึกษาถึงรูปแบบการแก้ไขปัญหาที่พบจากการประกอบธุรกิจท่ามกลางสภาวะวิกฤติ ว่ามีวิธีการจัดการและรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาได้อย่างไร ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นการระบาด ช่วงปิดกิจการตามคำสั่งภาครัฐ จนถึงเปิดกิจการอีกครั้งหลังวิกฤติ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้ประกอบการธุรกิจ หมายถึง ผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งปิดกิจการของสถานประกอบการเป็นการชั่วคราวตามมาตรการเร่งด่วนในการป้องกันวิกฤตการณ์จากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจสถานบันเทิง ธุรกิจท่องเที่ยวและนันทนาการ ธุรกิจสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ โดยสามารถปรับตัวเพื่อนำพาธุรกิจให้รอดพ้นจากวิกฤติในครั้งนี้มาได้

วิกฤติการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หมายถึง การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ที่ทำให้เกิดอาการป่วยตั้งแต่โรคไข้หวัดธรรมดาจนถึงมีความรุนแรงมาก ซึ่งเป็นโรคสายพันธุ์ใหม่ที่ไม่เคยพบมาก่อนในมนุษย์ก่อให้เกิดอาการป่วยระบบทางเดินหายใจ อาการทั่วไปมีไข้ ไอ หายใจถี่ หายใจลำบาก ในกรณีอาการรุนแรงมากอาจทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อน เช่น ปอดบวม ปอดอักเสบ ไตวาย และอาจเสียชีวิตได้ อีกทั้งยังเป็นโรคที่สามารถแพร่เชื้อจากคนสู่คนได้ ในปัจจุบันยังไม่มีวัคซีนเพื่อต้านโรคนี้

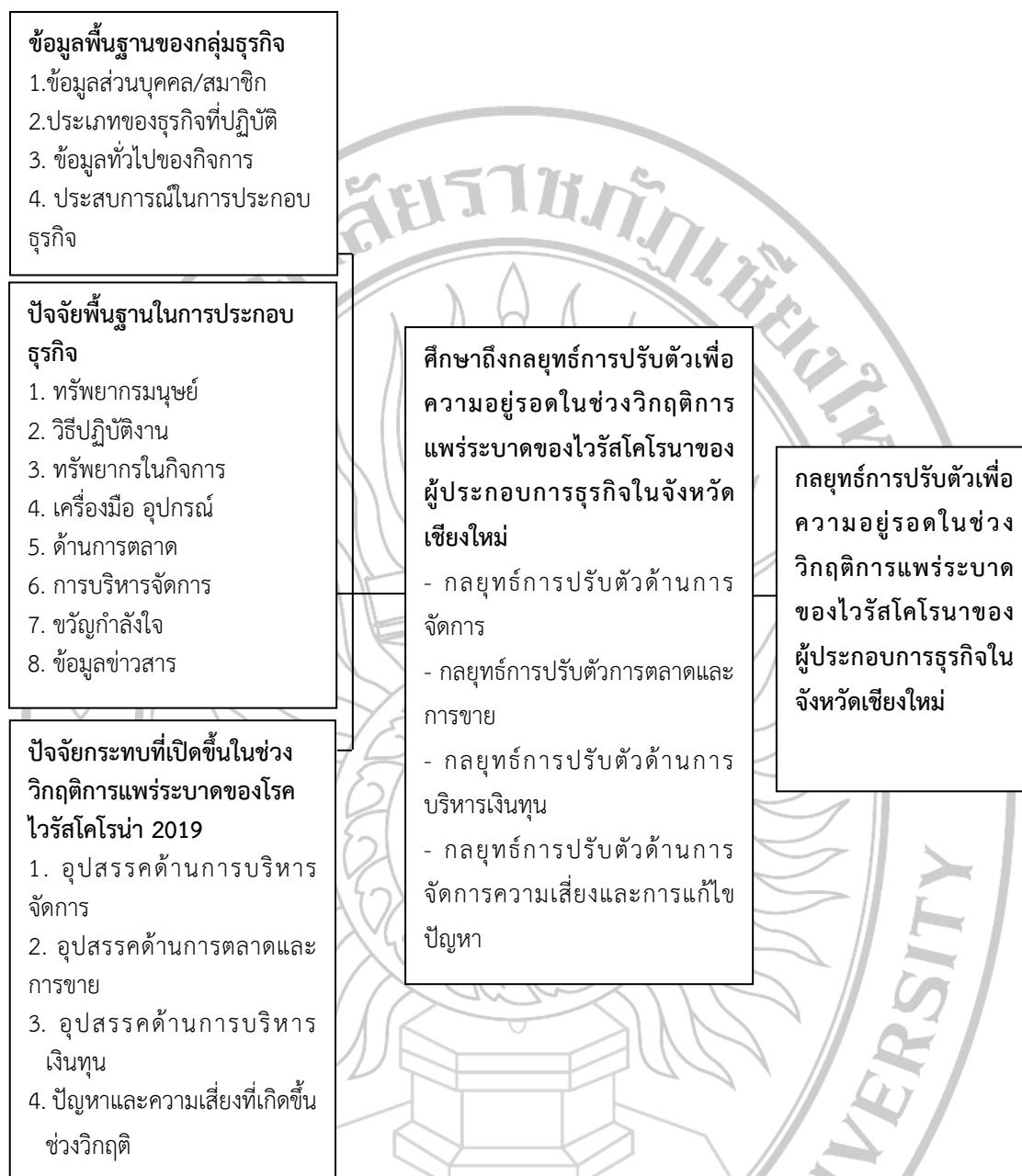
กลยุทธ์การปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในช่วงวิกฤติ หมายถึง กลยุทธ์ทางธุรกิจที่ผู้ประกอบการธุรกิจใช้ในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดสภาวะวิกฤติ ทั้งการบริหารจัดการภายในธุรกิจ การจัดการด้านการตลาดและการขาย การจัดการด้านทรัพยากรบุคคล การจัดการด้านเงินทุน และการจัดการกับปัญหาและความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

1. ทราบถึงกลยุทธ์และแนวทางในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่
2. ได้แนวทางในการบริหารจัดการท่ามกลางสภาวะวิกฤติเพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่พร้อมจัดทำเป็นรายงานวิชาการเผยแพร่ให้กับผู้ที่กำลังดำเนินธุรกิจและผู้สนใจอยากเริ่มต้นธุรกิจในอนาคต

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

ภาพ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย